

EDITORIÁL

Vážení čitatelia,

dovoliť si trochu rekapitulovať vývin odboru ošetrovateľstvo, ktoré je v našich podmienkach stále mladou disciplínou a charakterizovať niektoré dôležité medzníky. Pripomeniem, že v začiatkoch rozvoja odboru bol nedostatok vhodných učebných osnov, na základe ktorých by študenti získali vedomosti, schopnosti a zručnosti pre výkon profesie sestry.

Roky 1900 až 1940 sú označované aj ako éra kurikul. V tomto období sa sestry zaoberali otázkou, čo by malo byť obsahom vzdelávania a čo by sa mali študenti učiť, aby sa stali sestrami. Bol kladený dôraz na to, čo by mali študenti ošetrovateľstva absolvovať a odborná obec sa snažila dospieť k štandardizovaným osnovám. Táto éra zdôraznila výber predmetov a ich obsah pre ošetrovateľské študijné programy a zároveň udávala smerovanie aj k výskumu.

Éra, ktorá kládla dôraz na výskum nastúpila v polovici storočia, keď sestry začali chápať, že výskum je cesta k novým ošetrovateľským vedomostiam a začali realizovať vlastné výskumné aktivity. Výskum, ako samostatný predmet bol zahrnutý aj do učebných osnov.

Nový problém sa objavuje v polovici 70 rokov a to ako nedostatok konceptuálnych a teoretických rámcov v ošetrovateľstve. Povedomie o potrebe rozvoja teórie sa vyvíja s ďalšími dvomi významnými míľnikmi. Prvým je magisterské vzdelanie v odbore a druhým je rozhodnutie, že sestry by sa mali vzdelávať v doktorandskom štúdiu v odbore ošetrovateľstvo.

Výskumná éra a graduačná éra sa vyvíjali v tandeme. Magisterské študijné programy v ošetrovateľstve sa objavili v jednotlivých krajinách sveta. Rýchly vývoj a nárast ošetrovateľských poznatkov bol v tomto období hlavnou silou. Dôležitým prekursorom éry teórie bolo všeobecné prijatie ošetrovateľstva ako profesie a etablovanie sa ošetrovateľstva ako akademickej disciplíny. Éra teórie (1980 až 1990) bola prirodzeným výsledkom vzdelávania v graduačnej a výskumnej ére. Klasifikácia ošetrovateľských modelov, vymedzenie základných metaparadigmatických pojmov, vývoj klasifikačných systémov systematicky zjednotila ošetrovateľský teoretický rámec pre samostatnú disciplínu.

21. storočie charakterizované ako éra využitia teórie, dalo hlavný dôraz na aplikáciu teórie do ošetrovateľskej praxe, vzdelávania, administratívy a výskumu. V tejto dobe, prebehlo hodnotenie ošetrovateľskej teórie pre myslenie a konanie v ošetrovateľskej praxi. Tento posun k aplikácii ošetrovateľskej teórie bol nesmierne dôležitý pre praxe založenú na dôkazoch a budúci vývoj disciplíny. Éra využitia teórie, ktorá pokračuje i v súčasnosti má obnoviť aj rovnováhu medzi výskumom a praxou pre rozvoj odboru.

Cieľom ošetrovateľstva v súčasnosti je podpora a zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva, pacientov, klientov a ich rodín. V dvadsiatom prvom storočí sa zameriava na chronické ochorenia ako kardiovaskulárne choroby, diabetes mellitus, obezitu; demencie a onkologické ochorenia, ktoré sú aj naďalej hlavnými príčinami úmrtí.

Otázky týkajúce sa kvality života a zdravotného postihnutia reflektuje ošetrovateľská prax a výskum. Úloha sestry v podpore adekvátneho životného štýlu, manažmente chronických ochorení, starostlivosti o seniorov, podpore rodín a opatrovateľov je dôležitejšia ako inokedy.

Časopis *Ošetrovateľstvo: teória, výskum, vzdelávanie* prináša vždy témy, ktoré sa dotýkajú aktuálnej problematiky ošetrovateľstva na Slovensku i v zahraničí. Reaguje na požiadavky výskumu v ošetrovateľstve a tým prispieva k rozvoju vzdelávania, praxe i výskumu.

Prajem všetkým prispievateľom i čitateľom, aby sa naplnili ich vedecké a publikačné aspirácie.

doc. PhDr. Mária Zamboriová, PhD.
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach,
Lekárska fakulta,
Ústav ošetrovateľstva